

ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ ดุสิตสมิต : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์¹

สุนทร ไซตติล²

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผลการศึกษาพบชุดความคิด 9 ชุด ได้แก่ ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย ชุดความคิดเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อหนังสือพิมพ์ ชุดความคิดเกี่ยวกับคนจน ชุดความคิดเกี่ยวกับทหาร ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ชุดความคิดเกี่ยวกับผู้อ้างตนว่าร่ำรวย และชุดความคิดเกี่ยวกับผู้มีการศึกษา ในด้านวิधिปฏิบัติทางวาทกรรมผลิตขึ้นในบริบทของเรื่องตลกที่มีการถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับการเมืองและสถานการณ์ทางสังคมไว้อย่างแยบคายจนกระทั่งเสมือนว่าเรื่องตลกเหล่านั้นเป็นเรื่องสมมุติที่ไม่จริงจัง ส่วนวิधिปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมเรื่องตลกเหล่านี้ถูกผลิตขึ้นในสภาวะสังคมที่มีรอยต่อก่อนนำไปสู่ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตลอดจนในบริบทที่มีความอ่อนแอระหว่างวัฒนธรรมของคนไทยที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมาอย่างขาดความรู้ความเข้าใจอย่างรอบด้าน ดังนั้นวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิดให้เห็นมิติทางสังคมในขณะนั้นได้อย่างแยบยล

คำสำคัญ: ดุสิตสมิต(หนังสือพิมพ์) วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ วาทกรรมเรื่องตลก

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต” ทุนอุดหนุนการวิจัยและงานสร้างสรรค์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีงบประมาณ 2563

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล: suntareechotdilok29@gmail.com

Sets of ideas in the Comedic Discourse in *Dusit Samit* Newspaper: A Critical Discourse Analysis³

Suntaree Chotidilok⁴

Abstract

This article aims to analyze sets of ideas found in the comedic discourse published in *Dusit Samit* newspaper using critical discourse analysis. The analysis revealed nine conceptual sets about nation, monarchy, masculinity and femininity, perspectives on newspapers, the poor, military, democracy, the claimed-to-be wealthy, and the educated person. As discourse practices, these concepts were produced in the context of jokes that were thoughtfully constructed to reflect political and social situations until it seemed as though these jokes were surreal. As for the social and cultural practices, these jokes were produced in a transitional society before leading to a historical political revolution. The jokes also demonstrated the context of controversy in a Thai culture that accepts Western culture without comprehensive knowledge. Therefore, the comedic discourse found in the newspaper *Dusit Samit* is another important tool to reflect the social ideas of that time.

Keywords: *Dusit Samit* (newspaper), Critical discourse analysis, Comedic discourse

---

³ This article is a part of the research project "The Relationship between Language and Ideology in Humorous Narrative Discourse in "Dusitsmith."" Supported research funding by the Faculty of Arts, Silpakorn University, Fiscal year 2020

⁴ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Arts, Silpakorn University. e-mail: suntareechotdilok29@gmail.com

บทนำ

บทความนี้กล่าวถึงผลการวิเคราะห์นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต เน้นวิเคราะห์ชุดความคิดที่นำเสนอในวาทกรรมเรื่องตลกที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิธีการทางภาษาในการนำเสนอและเลือกนำเสนอบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้เป็น “ตัวตลก” ทั้งนี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกัน การครอบงำทางอำนาจ หรือครอบงำทางความคิดของคนในสังคมผ่านภาษา เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการรวมกลุ่ม มีการตั้งกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐาน และค่านิยมในการอยู่ร่วมกัน ในขณะที่อาจมีบางคนไม่เห็นด้วยกับความคิดความเชื่อดังกล่าวก็อาจแสดงออกด้วยการต่อต้านในรูปแบบต่าง ๆ เรื่องตลกนับได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งทีคนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความคิดความเชื่อของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะของการตอกย้ำหรือผลิตซ้ำความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรืออาจเป็นไปเพื่อต่อต้านและวิพากษ์วิจารณ์คนกลุ่มอื่นที่มีความคิดแตกต่างออกไป บุคคลที่ปรากฏในเรื่องตลกอาจเป็นตัวแทนของคนบางกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน คนบางคนอาจกลายเป็นตัวตลกของท้องเรื่อง หรือแม้แต่เป็นเป้าล้อเลียนทางอุดมการณ์ (ideological target) (Karman, 1998 as cited in Jaroenkiatboworn, 2005 : 138)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างดุสิตธานีเพื่อทดลองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2461 ภายในเวลาไม่ถึง 4 เดือน ก็มีหนังสือพิมพ์รายวันเกิดขึ้น ชื่อ “ดุสิตสมัย” ออกจำหน่ายเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461 ในไม่ช้าก็มีออกอีกฉบับหนึ่ง ชื่อ “ดุสิตเรคคอร์ดเดอร์” ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “ดุสิตรีคอร์ดเดอร์” ก่อนจะเปลี่ยนเป็น “ดุสิตสักขี” ในท้ายที่สุด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ตามสมควร แต่หนังสือพิมพ์รายวันทั้งสองฉบับนั้นก็บกร่องมากอยู่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ขึ้นฉบับหนึ่ง พระราชทานนามว่า “ดุสิตสมิต” เพื่อพระราชทานบทเรียนเกี่ยวกับกิจการหนังสือพิมพ์โดยทางอ้อม

หนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตเริ่มออกจำหน่ายเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2461 จำหน่ายฉบับละ 1 บาท ภายในเวลา 2 ปี มีผู้รับประจำ 390 คน รวมทั้งบุคคลภายนอกดุสิตธานี เช่น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา เป็นต้น (Kapililakan, 1997 : 29-32) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าข้อมูลหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตเป็นข้อมูลที่มีความน่าสนใจศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องตลกในภาษาไทยไว้แง่มุม เช่น Amratisha (1990) ได้ศึกษาวิเคราะห์ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ในด้านองค์ประกอบกลวิธีการประพันธ์ และความสัมพันธ์กับสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ร้อยแก้วแนวขบขันในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 มีลักษณะน่าสนใจในด้านองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ แก่นเรื่องของร้อยแก้วแนวขบขันมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเสนอแนวความคิดที่ผูกกับยุคสมัยและสังคม ส่วน Ruengruglikit (1985) ได้ศึกษาอักษรวิธีและการใช้ภาษาของฮิวเมอริสต์ ผลการศึกษาพบว่า อักษรวิธีการใช้ภาษาและลีลาการเขียนของฮิวเมอริสต์มีส่วนสำคัญในการสร้างความตลกขบขันจนเป็นที่ประทับใจ และติดตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านอย่างมิรู้ลืม

นอกจากนี้ Geravipoolvorn (1996) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอารมณ์ขันในนวนิยายหกเรื่องของ ชาร์ลส์ ดิคเกนส์ กับมาร์ค ทเวน ผลการศึกษาพบว่า อารมณ์ขันของดิคเกนส์มุ่งที่จะวิจารณ์ข้อบกพร่องของมนุษย์ ส่วนอารมณ์ขันของทเวนมุ่งที่จะล้อเลียนระบบวัฒนธรรม อารมณ์ขันของดิคเกนส์ มีพื้นฐานมากจากการเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ที่ด้อยกว่ามาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ Buntusarnee (1996) ได้ศึกษาอารมณ์ขันใน พล นิกร กิมหงวน ของป.อินทรปาลิต ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของป.อินทรปาลิต สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ประเภท คือ อารมณ์ขันที่เกิดจากบุคลิก อากัปกริยา พฤติการณ์ สถานการณ์ และคำพูด ทั้งนี้ผู้แต่งมุ่งใช้อารมณ์ขันดังกล่าวเพื่อประชด เสียดสี เยาะเย้ย และล้อเล่นต่อค่านิยมของสังคมไทย อาทิ ค่านิยมที่เกี่ยวกับวรรณศิลป์ มนุษย์สถาบันและสังคมในช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 จนหมดสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันในงานวรรณกรรมซึ่งส่วนใหญ่มีรูปแบบ เนื้อหาในการสร้างอารมณ์ขัน โดยการใช้กลวิธีทางภาษามาสร้างเป็นมุกตลกเพื่อสร้างอารมณ์ขัน และพบการสร้างเนื้อหาโดยการนำสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็น ที่พบเห็นอยู่รอบ ๆ ตัวมาล้อเลียนเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ไม่ว่าจะเป็น การสร้างเนื้อหาเพื่อล้อเลียนตัวบุคคล ล้อสังคม สร้างเรื่องเกินจริง หรือการสร้างเรื่องสัปดน ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมถือเป็นเครื่องมือที่บันทึกเรื่องราวทางสังคมอย่างหนึ่งเสมือนเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าอารมณ์ขันของคนไทยนั้นมิมาแต่โบราณ โดยมีลักษณะที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ซึ่งอารมณ์ขันในงานวรรณกรรมแต่ละประเภทมีการพบประเภทของอารมณ์ขันที่ไม่ได้แตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีผู้ศึกษาเรื่องตลกในสถานะที่เป็นวาทกรรมหนึ่ง หรือศึกษาในด้านชุดความคิดที่สะท้อนอุดมการณ์ผ่านบริบททางสังคมในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าภายใต้ความขำขันสถาบันที่มีสถานะเป็นผู้ผลิตวาทกรรมยังชี้นำอุดมการณ์บางอย่าง เช่น การปฏิรูปประเทศ หรือการพัฒนาชาติให้เป็นอารยะอยู่ด้วย ดังนั้นการศึกษาเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตจึงเป็นการศึกษาเรื่องตลกในฐานะวาทกรรมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดชุดความคิดที่ผลิตขึ้นภายใต้อุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์นี้จะทำให้เห็นการใช้เรื่องตลกเป็นเครื่องมือในการเตรียมรับมือกับการปฏิรูปประเทศ ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่ช่วยชี้นำและสอดแทรกอุดมการณ์ทางความคิดไปสู่กลุ่มข้าราชการและประชาชนที่มีการศึกษาได้อย่างแยบคาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ “ดุสิตสมิต” ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาตามกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ เพื่ออธิบายชุดความคิดที่ปรากฏในคอลัมน์การเล่าเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ผู้วิจัยจำแนกวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

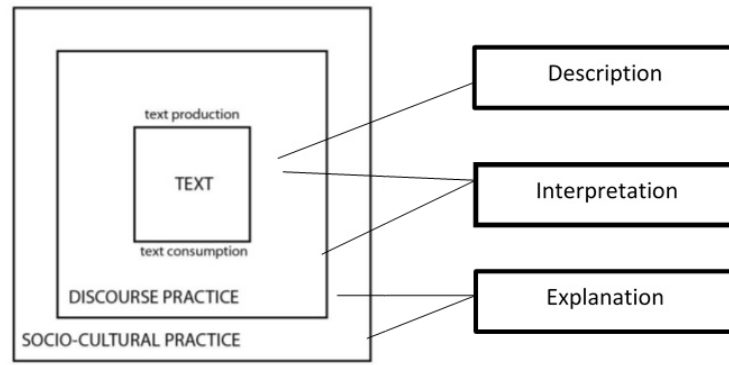
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้กลุ่มข้อมูลวิจัย 2 ส่วน ได้แก่
  - 1.1 ข้อมูลวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตตามทีเอนก นาวิกมูล รวบรวมไว้ในหนังสือ ข้าฉันสมัยคุณปู่
  - 1.2 ข้อมูลวาทกรรมเรื่องตลกที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตที่จัดเก็บเป็นเอกสารไมโครฟิล์ม ณ หอสมุดแห่งชาติ ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ มีดังต่อไปนี้
2. การจัดระเบียบข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การเก็บข้อมูลตัวบท ได้แก่ เรื่องตลกที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ พิจารณาจากนามแฝงในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ได้แก่ จุลสมิต มหาสมิต วรสมิต วิริยสมิต วิชาสสมิต วรณสมิต และโสตสมิต นอกจากนี้ในการพระราชนิพนธ์บางครั้งยังทรงมีพระนามแฝงอื่นด้วย ได้แก่ คอแดง คอยุโรป น.พ.ส. ความเห็นเอกชน ไทยอีกคนหนึ่ง ไทยศรีวิไลย์ นักเรียนเก่า นักเรียนคนหนึ่ง น.ภ. เนติบัณฑิตไทยผู้หนึ่ง น.ร. พรานบุญ พาลี พันตา ศ.ธณูชัย ศารทูล เสือเหลือง สภานายก อุบาสก เอกชน ศรีธณูชัย สารจิตต์ สุริยส่องฟ้า โสต หัตถชัย หนานแก้วเมืองบูรณ อัญชัญ Khon Thai Sri Dhanya และ Oxonian

3.2 การเก็บข้อมูลบริบท ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบริบทจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและการเมืองของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนวิเคราะห์ร่วมกับวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) ด้วย

3.3 เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลและการจัดระเบียบข้อมูล ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากคอลัมน์หนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตที่นำเสนอเรื่องตลกทั้งเรื่องเล่าแบบร้อยแก้ว และเรื่องเล่าแบบการสนทนา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) เป็นกรอบในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995 : 59)

- 1) การวิเคราะห์ตัวบท (Text) ได้แก่ ภาษาพูดและภาษาเขียน
- 2) การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) ได้แก่ กระบวนการที่ก่อให้เกิดตัวบท วัตถุประสงค์ของผู้ผลิต ความเป็นมาของผู้ผลิต การกระจายตัวบท และกระบวนการตีความตัวบทของผู้บริโภค โดยอาศัยแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ
- 3) การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice) ได้แก่ การกำกับทางสังคมที่มีผลต่อกระบวนการผลิตและการตีความวาทกรรมตลอดจนผลของวาทกรรมที่มีต่อสังคม ในงานวิจัยนี้ วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมคือบริบทสังคมและวัฒนธรรมในขณะที่วาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ปรากฏในสังคม รวมไปถึงปัจจัยอื่น ได้แก่ ประวัติศาสตร์ การเมือง สภาวะทางเศรษฐกิจ บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในทางภาษาศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับความตลกขบขันจัดว่าอยู่ในกลุ่มภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) ที่มีได้แบ่งแยกความรู้ทางโลกออกจากความรู้ทางภาษา ความรู้ทางภาษาสำหรับนักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้จึงหมายรวมทั้งความรู้ทางไวยากรณ์ ธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา ความรู้ทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์

ส่วนในทางการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มองว่าเรื่องตลกเป็นวาทกรรมหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นในบริบททางสังคมวัฒนธรรม Fairclough (1995 : 56) เสนอ “กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม” เพื่อศึกษาบริบททางสังคมกับการวิเคราะห์วาทกรรม มิติที่ 1 ตัวบท (text) งานวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลัฟมุ่งเน้นการวิเคราะห์ตัวบท

โดยใช้แนวคิดภาษาศาสตร์ศึกษารูปภาษาในระดับต่าง ๆ มิติที่ 2 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) คือ การศึกษาตัวบทในฐานะที่เป็นผลผลิตของกระบวนการผลิตและกระจายตัวบท การบริโภครวมและตีความตัวบท มิติที่ 3 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบทสังคม วัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลัฟมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ “ดุสิตสมิต” ผู้วิจัยจะนำมาพิจารณาว่าวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ได้ประกอบสร้างความชุดคิดในบริบทสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างไร และสัมพันธ์กับสังคมไทยในสมัยนั้นอย่างไร ทั้งนี้บทความเรื่องนี้เป็นกรณีศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจะมุ่งเสนอผลการวิเคราะห์ตัวบทเป็นสำคัญและจะอธิบายมิติด้านวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม โดยสรุป

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวาทกรรมจำเป็นต้องศึกษาชุดความคิดที่วาทกรรมนั้น ๆ ผลิตขึ้น การผลิตชุดความคิดเป็นการใช้วาทกรรมเพื่อเป็นวัตถุประสงค์ในการครอบงำหรือนำไปสู่การนำเสนออุดมการณ์บางอย่างให้เกิดขึ้นกับผู้รับวาทกรรมนั้น ๆ ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ได้นำเสนอชุดความคิดผ่านกลวิธีเสียดสีเพื่อทำให้ผู้อ่านมองว่าเป็นเรื่องตลกไม่จริงจังและอยู่ในกรอบของการเล่นเพื่อเป็นการวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มบุคคลหรือเหตุการณ์ในบริบทสมัยดังกล่าว

1. ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต

จากการศึกษาชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต พบชุดความคิดทั้งหมด 9 ชุด ได้แก่ ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย ชุดความคิดเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อหนังสือพิมพ์ ชุดความคิดเกี่ยวกับคนจน ชุดความคิดเกี่ยวกับทหาร ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ชุดความคิดเกี่ยวกับผู้อ้างตนว่าร่ำรวย และชุดความคิดเกี่ยวกับผู้มีการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ

ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ คือ การนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติไทย การนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับชาติไทย ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติที่พบในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต มักนำเสนอชุดความคิดว่าชาติไทยกำลังถูกรุกราน และต้องการนำเสนอชุดความคิดนี้เพื่อให้คนในชาติเกิดความตระหนักรู้ เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

เอ๊ะ!

- ถ. กบชอบขี้ขี้ที่ไ้ด่มากที่สุด?
- ต. ตามโรงงานช่างไม้,
- ถ. ของกินชนิดใดที่อร่อยมากที่สุด?
- ต. ความทิว.
- ถ. ใครตื่นโตที่สุดในเมืองไทย?
- ต. พระบรมบาท.
- ถ. คนเดินมาพันพระตักน้ำบาปหรือไม่?
- ต. “ไม่บาป”
- ถ. ทำไม?
- ต. เพราะพระใส่ฟันไม้แน่น.
- ถ. ชาติใดที่อยากได้เมืองไทย?
- ต. “ไม่รู้”.
- ถ. ถ้าจะต้องเป็นขี้ข้าเขาจะต้องเป็นขี้ข้าชาติใด?
- ต. ไม่ทราบ, ทำไมจึงถามสัปดนเช่นนั้น?
- ถ. ถ้าหากว่าจะต้องเป็น?
- ต. ไม่เคยนึก. เพราะก่อนที่จะเป็นไปเช่นนั้น ฉันคงจะตายแล้ว, ไม่ขออยู่เห็น.
- ถ. เพลงยาวนั้นมีเวลาจบเมื่อใด?
- ต. เมื่อแต่งงานกันแล้ว.
- ถ. ชายเลือกหญิงเป็นเมียจริงไหม?
- ต. ไม่จริง. ที่แท้หญิงเลือกชายเป็นผัว.
- ถ. ทำไม?
- ต. ถ้าหญิงเขาไม่ตกลง ชายจะไปแต่งงานกับแมวที่ไหน.
- ถ. ใครเป็นผู้ทำให้คนมั่งมี?
- ต. คนจน.
- ถ. ใครเป็นผู้ทำให้คนจน?
- ต. คนมั่งมี.
- ถ. เมืองเรามีไหมเช่นนั้น?
- ต. “ไม่มี”.
- ถ. ทหารเหล่าใดที่หัวแข็งที่สุด?
- ต. เหล่าอาสาสงครามคราวนี้

- ถ. เพราะเหตุใด?
- ด. เพราะสรวมหมวกเหล็ก
- ถ. ของสิ่งใดที่คนทำไม่ต้องการ, คนต้องการไม่ต้องซื้อ, คนซื้อไม่ใช่คนใช้ไม่แลเห็น?
- ด. โลงผี.

Dusit Smit. (1919). September – October, 44(4) : 97-98.

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการนำเสนอวาทกรรมเรื่องตลกแบบถาม-ตอบ โดยในส่วนชื่อเรื่องใช้คำว่า “เอ๊ะ” เพื่อแสดงความสงสัยให้ผู้อ่านตระหนักคิด เป็นการแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าเป็นข้อสงสัยจะต้องขบคิดอย่างถี่ถ้วน โดยในวาทกรรมเรื่องตลกอาจมีชุดความคิดหลายชุดแทรกปนกันอยู่กับเรื่องที่ต้องการแสดงเนื้อหาแบบตลกอย่างแท้จริง จากตัวอย่างหากพิจารณาในส่วนที่พิมพ์ตัวหนาจะเห็นได้ว่า เป็นการนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับชาติที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในสมัยดังกล่าว เนื่องจากประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังถูกภัยคุกคามจากประเทศทางตะวันตก ทั้งสงครามโลกครั้งที่1 การล่าอาณานิคม และภัยคุกคามจากอารยะประเทศ

จากข้อความดังกล่าวอาจวิเคราะห์ชุดความคิดได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องการให้ผู้ที่รับหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตอันได้แก่กลุ่มข้าราชการและประชาชนที่มีความรู้ ตระหนักถึงภัยคุกคามที่กำลังเข้ามาสู่ประเทศไทย และในขณะเดียวกันการตั้งคำถาม-คำตอบในลักษณะนี้มีนัยยะของน้ำเสียงเสียดสี แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอาจทรงต้องการใช้วาทกรรมเรื่องตลกเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้น ปลุกจิตสำนึกเพื่อให้กลุ่มข้าราชการและผู้มีความรู้ตื่นตัวในการระมัดระวังภัยที่กำลังคืบคลานมาสู่ประเทศก็เป็นได้ เห็นได้จากอีกตัวอย่างหนึ่ง ดังนี้

- ถาม เมื่อไหร่คนไทยเราจะรู้สึกตัวว่าคนไทยอยู่แล้วบัดนี้?
- ตอบ สำหรับบางคน น่าจะรู้ต่อเมื่อเป็นขี้ข้าเขา.
- ถ. ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยบางคนรู้สึกความเจริญแห่งเมืองไทย?
- ด. ต้องให้ชาวต่างประเทศเขาบอก.
- ถ. คนไทยบางคนทำไมจึงชอบต่ำชาติของตน?
- ด. เพราะอยากเหมือน “ฝ่าหรั่ง” นั่นสิ!
- ถ. เมื่อไรคนบางคนจะพอใจ?
- ด. เมื่อตาย
- ถ. ใครเป็นคนเก่งที่สุด, ฉลาดที่สุด, ดีที่สุด, สรวยที่สุดในโลก?
- ด. แกนะสิ!
- ถ. ถ้าเกิดต้นกัลป์ปะพฤษ์ขึ้นสี่มุมเมืองจะอย่างไรกัน?
- ด. ตอบสำหรับข้าพเจ้าผู้เดียว-ตัด

- ถ. ทำไมจึงจะตัดเสีย?
- ต. เพราะไม่ต้องการบำรุงความโลภและความเกียจคร้าน
- ถ. ถ้าศาสนาพระศรีอารยมาถถึงจะตีใหม่?
- ต. ไม่ตี.
- ถ. เพราะเหตุใด?
- ต. กลัวจะเกิดมีเลินและตรोटสก็ขึ้นเปนอัคคะสาวก!
- ถ. ถ้าจะให้คนเราเสมอหน้ากันหมดจะเป็นอย่างไร?
- ต. คนขยันเสียเปรียบ.
- ถ. ถ้าได้แก้วสารพัดนึกสักดวงหนึ่งจะควรทำอย่างไร?
- ต. โยนทะเล.
- ถ. เพราะเหตุใด?
- ต. เพราะกลัวคนสัประตนะขโมยไปใช้นีกอะไรๆ ให้เดือดร้อนแก่ผู้อื่น.
- ถ. ถ้าฝนตกต้องตามฤดูกาลเสมอจะเป็นอย่างไร?
- ต. หนังสือพิมพ์ล้ม, เพราะหาเรื่องบ่นแทนชาวบ้านไม่ได้.
- ถ. หนังสือพิมพ์มีประโยชน์อย่างไร?
- ต. ใช้แทนบัตรสนเทห์ค่าคนเล่นสนุกดี.
- ถ. ใครบางคนไม่ชอบให้ผู้หญิงไทยไว้ผมยาว?
- ต. ผู้ชายที่มีเมียน้อยหลายๆ คน.
- ถ. เมื่อไรคนไทยเราจะควรนุ่งกางเกงแทนนุ่งผ้า?
- ต. เมื่อรู้จักใช้เกือกถุงตีนแล้วทุกคน
- ถ. คนบางคนทำไมจึงกลัวตายนัก?
- ต. เพราะรู้ว่าเมื่อมีชีวิตอยู่ไม่ได้ทำความดีไว้พอที่จะพาตนไปสวรรค์ได้.
- ถ. เมื่อไรคนเราจึงจะถึงภูมิอารยะธรรมสูงจริง?
- ต. เมื่อเห็นแจ้งในอริยะสัจจทั้งสี่.

Dusit Smit. (1919). September – October, 45(4) : 113-114.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่กล่าวถึงชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ โดยเป็นการเสียดสีผู้ที่ทำตนเหมือนทองไม่รู้ร้อนว่าภัยจากภายนอกกำลังคุกคาม หากคนไทยไม่ตื่นตัวก็ต้องตกเป็นอาณานิคมของประเทศทางตะวันตกโดยเฉพาะภัยจากกลุ่มประเทศทางยุโรปตะวันออก ได้แก่ ลัทธิคอมมิวนิสต์จากกลุ่มสหภาพโซเวียต นอกจากนี้พระองค์ยังสะท้อนพระราชดำริที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ กล่าวคือไม่ต้องการให้คนในชาติเกียจคร้าน หวังคอยแต่พึ่งพาความหวังลมๆ แล้งๆ โดยไม่ลงมือทำ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าชุดความคิดเกี่ยวกับชาติต้องการให้คนในชาติตื่นตัว และเป็นพลังสำคัญของชาติในการต่อสู้กับภัยจากต่างประเทศ ซึ่งชุดความคิดดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อสถานการณ์หรือบริบททางสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.2 ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ คือ การนำเสนอความคิดที่มีนัยเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองประเทศ จากชุดความคิดเกี่ยวกับชาติในตัวอย่างแรก คือ เรื่องเอ๊ะ จะเห็นได้ว่าการสอดแทรกชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์อยู่ในชุดคำถามหนึ่ง ได้แก่

เอ๊ะ!

- ถ. ใครตื่นโตที่สุดในเมืองไทย?
- ต. พระบรมบาท.

Dusit Smit. (1919). September – October, 44(4) : 97-98

จากข้อความดังกล่าวนำเสนอในทางความคิดว่า “พระบรมบาท” หมายถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่อยู่ในสถานะผู้ทรงอำนาจทางการปกครอง เป็นชุดความคิดที่ผลิตขึ้นในบริบทสังคมแบบสมบูรณาญาสิทธิราช เนื่องจากในสมัยดังกล่าวยังไม่เปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่เริ่มมีกระแสต่อต้านระหว่างแนวคิดการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย จนกระทั่งเป็นแรงผลักดันให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดสร้างดุสิตธานี

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นนัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเห็นว่าอำนาจที่สำคัญที่สุดของประเทศยังควรอยู่ที่พระมหากษัตริย์ ดังนั้นประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชไปก่อน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Kmutphisai (1982 : 21) กล่าวว่าในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปลุกเร้าให้ประชาชนแสดงความรักชาติโดยการแสดงความ “จงรักภักดี” เชื้อฟังพระองค์ ไม่ควรคัดค้าน ตีเตียนพระบรมราโชวาทในการบริหารประเทศใดๆ ทั้งสิ้น โดยทรงอ้างว่า การปฏิบัติตามแนวทางนี้เป็นหลักแห่งความสามัคคีเพื่อมิให้ “ชาติแตกเป็นเสี่ยง” ดังนั้น หน้าทีพลเมืองในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็คือ เชื้อฟังผู้นำและรักผู้นำ

1.3 ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย

ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย คือ การนำเสนอในทางความคิดเกี่ยวกับบทบาทของเพศชายกับบทบาทของเพศหญิงในสังคมไทยสมัยนั้นๆ ชุดความคิดที่พบในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตที่พบอีกประการหนึ่ง คือ ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชายที่แทรกปนอยู่ในเรื่องตลกประเภทถาม-ตอบ โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะข้อความส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุดความคิดความเป็นหญิงและชายที่แทรกปนอยู่ในวาทกรรมเรื่องตลก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปจจฉาวิสัยสนา

- ป. ประตูลังบ้านอยู่ที่ไหน?
- ว. ต้องถามคุณหญิง.
- ป. ทำไมผู้ชายจึงชอบแต่งงาน?
- ว. เพราะเกรงว่าผู้หญิงจะเป็นนางสาวที่นทิกเสียหมด.
- ป. ทำไมผู้ชายจึงชอบผู้หญิงที่สรวยและเก?
- ว. เพราะจะเอาไวโซเพื่อน, หรือเพื่อให้เพื่อนยืมไปดูหนังดูละคร.
- ป. ทำไมผู้หญิงที่ประชุมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจึงต้องตั้งกองนินทา?
- ว. เพราะอยากรู้ไล่ซึ่งกันและกัน.

Dusit Smit. (1919). September – October, 39(4) : 22.

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า เป็นการนำเสนอชุดความคิดว่าผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชายและสามารถนำไปทอดกันได้ในกลุ่มเพื่อนฝูง และผู้หญิงที่ที่จะต้องแต่งงาน นอกจากนี้ยังเสนอชุดความคิดอีกว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ชอบนินทาวาไรยซึ่งกันและกัน

จากข้อความดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าในบริบทสังคมในสมัยดังกล่าวเป็นสิ่งคมที่ชายเป็นใหญ่ ส่งผลให้มุมมองที่เพศชายมีต่อเพศหญิงมีลักษณะที่มองว่าเป็นเพศที่ด้อยกว่า อีกประการหนึ่งผู้ผลิตหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตก็ผลิตเพื่อสนับสนุนนโยบายการปกครองแบบประชาธิปไตยตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ในดุสิตธานี ซึ่งมีอำนาจการปกครองโดยเพศชายที่มีมุมมองต่อเพศหญิงในบริบทช่วงเวลาดังกล่าวที่ว่าทำได้เพียงแต่งตัวสวยงามและนินทาเท่านั้น นอกจากนี้ยังเห็นได้จากอีกตัวอย่างหนึ่งที่เป็นชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย ดังนี้

ชายชาวบ้านนอกคนหนึ่งพาภรรยาเข้ามาเที่ยวในพระนคร, เมื่อได้เที่ยวดูอะไรต่ออะไรอย่างพอใจแล้วก็เตรียมการที่จะกลับ, ในวันนั้นออกจะตื่นสายไปหน่อย, แกจึงรีบรวบรวมเข้าของแล้วออกเดินทางจากที่พัก; พอถึงสถานีก็รีบไปขึ้นรถฯ ก็เปิดหริตออกไปในทันใดนั้น, แหม! แกรู้สึกโล่งใจมากในการที่ไปทันรถ. แต่ได้รู้สึกว่าได้ลืมของสำคัญอะไรไว้อย่าง 1, แกพยายามนึกอยู่ตลอดเวลาที่นึกไม่ออก; จึงรู้สึกลุ่มใจเปน อย่างยิ่ง เพราะจำได้อย่างแน่นอนว่าของสำคัญซึ่งแกรักมากได้หายไป.

ครั้นกลับถึงบ้าน, ลูกของแกวิ่งออกมาต้อนรับแล้วถามว่า: “พ่อจ๋า, พ่อเอาแม่ไปทิ้งไว้ที่ไหนล่ะจ๊ะ?”

Dusit Smit. (1919). September – October, 44(4) : 102.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครเพศชายพาภรรยาเข้ามาเที่ยวและลืมพากลับ แสดงให้เห็นนัยของชุดความคิดว่าเพศหญิงมีสถานะเสมอกับวัตถุสิ่งของที่สามารถพกพาไปและสามารถลืมได้ เพศหญิงมีสถานะเทียบเท่ากับสมบัติชิ้นหนึ่งที่เพศชายจะต้องดูแลรักษา และในขณะเดียวกันก็เป็นการนำเสนอชุดความคิดอีกด้วยว่าเพศหญิงมีสถานะที่ด้อยสติปัญญาต้องอยู่ในสภาวะพึ่งพิงเพศชายไม่สามารถดูแลตนเองได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชายแสดงให้เห็นว่า เพศหญิงเป็นเพศที่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของเพศชาย หากพิจารณาในบริบทสังคมสมัยดังกล่าว เพศหญิงยังไม่ได้รับการศึกษามากนัก ดังนั้นบทบาทของเพศหญิงในยุคสมัยดังกล่าวจึงเป็นภาวะพึ่งพิง แต่ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่แสดงผ่านชุดความคิดในตัวอย่างแรกและเป็นประเด็นที่น่าสนใจ คือ เพศชายมองเพศหญิงในทางลบ โดยเห็นว่าการสมาคมของเพศหญิงเป็นไปในทางไร้สาระเป็นการนิทาว่าร้ายหรือเป็นกลุ่มที่ชอบแต่งตัวอวดกันโดยไม่มีแก่นสารในชีวิต

1.4 ชุดความคิดเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อหนังสือพิมพ์

ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตพบชุดความคิดที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ ชุดความคิดเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นมุมมองที่หนังสือพิมพ์ที่ผลิตโดยรัฐมีต่อหนังสือพิมพ์ที่ผลิตโดยราษฎร ดังตัวอย่างวาทกรรมตลกดังต่อไปนี้

ความเขลา

ผู้ส่งข่าว (เข้าไปรายงานท่านบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันฉบับ 1 ว่า) : “เต็มทีครับวันนี้ ผมไปเที่ยวสืบข่าววันยังค่ำ ไม่ได้ข่าวอะไรเลย, ซ้ำยังเสียเวลาและเสียเงินค่ารถราง, รถรางไม่มีไฟ ต้องแกร่วอยู่บนรถตั้งครึ่งนาฬิกา; เสียแต่คนบ่นกันแต่ว่าเข้าก็แพง, เสียสตางค์ค่ารถแล้ว ก็ยังไม่ถึง.”

บรรณาธิการ: “ไหนว่าไม่มีข่าวอย่างไรล่ะ? ก็อ้ายรถรางไม่มีไฟ, คนบ่นเรื่องเข้าแพงนั้นแหละ, มันเปนข่าวละ, เขียนเข้าเถอะ; จะได้พรรณนาให้โอตครวญอย่างไรก็ได้, และข้อสำคัญอย่าลืมเตือนรัฐบาลก็แล้วกัน, เรื่องรถไม่มีไฟก็เตือนบริษัทว่าควรจะระวังงา.”

ผู้ส่งข่าว: “จริงซีครับ, ผมเผลาไปถนัด. เกือบขาดทุนค่ารถเปล่า!”

Dusit Smit. (1919). September – October, 39(4) : 20.

จากตัวอย่างน่าจะเป็นการนำเสนอชุดความคิดที่ว่า นักหนังสือพิมพ์อย่างมุ่งกล่าวถึงแต่เรื่องการเมือง โดยมุ่งโจมตีแต่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ส่วนเรื่องเล็กๆ เช่นเหตุการณ์ในตัวอย่าง หากหนังสือพิมพ์ไม่รายงานชนชั้นปกครองก็จะไม่ทราบปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นนักข่าวจึงต้องมีหน้าที่ช่วยกันรายงานชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ซึ่งอาจเป็นการเตือนสติให้นักข่าวต้องรู้จักหน้าที่ของตนไม่ใช่มุ่งทำตามกระแสการเมืองโดยการเขียนแต่ข่าวเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากนี้ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตยังแสดงให้เห็นชุดความคิดในทางลบที่มีต่อนักหนังสือพิมพ์ ดังตัวอย่างข้อความที่แทรกอยู่ในวาทกรรมเรื่องตลกแบบถาม-ตอบ ต่อไปนี้

- ป. ใครเป็นผู้แทนประชาชนชาวสยาม?
- ว. หนังสือพิมพ์รายวัน.
- ป. ใครเป็นผู้ตั้งให้เป็นผู้แทน?

- ว. ตั้งตัวเอง.
- ป. เวลาที่หนังสือพิมพ์ชอบพูดถึงเรื่องอะไรมากที่สุด?
- ว. สดต่างค์.

Dusit Smit. (1919). September – October, 39(4) : 22.

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตมองว่าหนังสือพิมพ์ภายนอกที่ผลิตโดยราษฎรตั้งตัวเป็นกระบอกเสียงแทนประชาชนชาวสยาม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมิได้พอพระราชหฤทัยในพฤติกรรมดังกล่าวของหนังสือพิมพ์โดยหากพิจารณาจากบริบททางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลาสมัยดังกล่าว นักหนังสือพิมพ์มุ่งเน้นเขียนข่าวโจมตีพระราชมณเฑียรกิจต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือเป็นเพียงการประกาศลงโฆษณาเพื่อหารายได้ ซึ่งพระองค์อาจทรงเห็นว่าหนังสือพิมพ์มิได้ทำหน้าที่ตามอุดมการณ์ที่สื่อมวลชนควรจะเป็น คือ เผยแพร่ข่าวสารที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองมิใช่ให้นำหน้าหนังสือพิมพ์มาเป็นเครื่องหารายได้ หรือเป็นเครื่องมือในการโจมตีทางการเมือง

1.5 ชุดความคิดเกี่ยวกับคนจน

ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต พบชุดความคิดเกี่ยวกับคนจน โดยตัดส่วนมาจากตัวอย่างเรื่องตลกแบบถาม-ตอบ เห็นได้ดังข้อความต่อไปนี้

เอ๊ะ!

- ถ. ใครเป็นผู้ทำให้คนมั่งมี?
- ต. คนจน.
- ถ. ใครเป็นผู้ทำให้คนจน?
- ต. คนมั่งมี.
- ถ. เมืองเรามีไหมเช่นนั้น?
- ต. ไม่มี.

Dusit Smit. (1919). September – October, 44(4) : 97-98.

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นนัยว่าแม้ว่ามนุษย์จะไม่เท่าเทียมกันแต่ก็มีฐานะเปรียบที่ให้อยู่ร่วมกันได้ คนจนกับคนรวยจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันในวิถีทางที่เหมาะสมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ หากพิจารณาจากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องการให้มนุษย์มีความเท่าเทียมกัน ไม่ต้องการให้มีการแบ่งแยก เห็นได้จากข้อความในบรรทัดสุดท้ายที่พระองค์ทรงแสดงนัยทางเจตนารมณ์ที่อาจแสดงความหมายว่าต้องการให้ความเลื่อมล้ำทางสังคมในเรื่องของเงินทองหายไปจากสังคมไทย

1.6 ชุดความคิดเกี่ยวกับทหาร

ในวาทกรรมเรื่องตลกที่พบในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต พบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวละครที่เป็นทหารอยู่หลายเรื่อง ซึ่งมักเป็นการแสดงลักษณะของทหารที่ละเมิดกฎระเบียบ หรือตัวละครทหารทำอะไรเกินความพอดี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการผลิตชุดความคิดที่ต้องการสะท้อนพฤติกรรมบางประการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรารถนาให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นายทหารชั้นนายร้อยผู้หนึ่ง เป็นผู้เคร่งครัดในการรักษาวินัย พลทหาร 1 เดินทางผ่านมาไม่กระทำวินยหายหัดด์

นายร้อยตามไปจับมาทำโทษ ให้วินยหายหัดด์ 50 ครั้ง

นายพันผู้ 1 : เดินมาพบเข้าถามว่า “อะไรกัน?”

นายร้อย: นายทหารผู้นี้ผิดวินัย, เดินผ่านผู้มียศเหมือนตน ไม่กระทำวินยหายหัดด์ ผมจึงทำโทษให้วินยหายหัดด์ 50 ครั้ง เพื่อให้เป็นการเช็ดหลาบ

นายพัน: ดีแล้ว ท่านเป็นผู้รู้จักวินัยดีมาก แต่ตามวินัยของทหารมีอยู่ว่า ถ้าผู้ใดกระทำวินยหายหัดด์ให้ จะต้องวินยหายหัดด์ตอบทุกครั้ง เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการเช็ดหลาบและยุติธรรม ขอให้ท่านกระทำวินยหายหัดด์ตอบพลทหารผู้นั้น 50 ครั้ง

Dusit Smit. (1918). December, 7 : -.

จากข้อความข้างต้น แสดงนัยทางความคิดได้ว่าการที่คนหนึ่งทำการกระทำและอีกคนต้องทำตอบแม้ว่ามีตำแหน่งสูงกว่า ตัวอย่างนี้อาจมีนัยแสดงให้เห็นว่าแม้ประชาธิปไตยจะมุ่งสะท้อนความเท่าเทียมและเสรีภาพโดยอยู่บนกรอบของการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเคารพตามลำดับชั้นยศของทหาร ทว่ายังต้องเคารพกฎระเบียบตามบรรทัดฐานซึ่งแสดงให้เห็นผ่านบทบาทของตัวละครที่เป็นทหารที่จำเป็นจะต้องรักษาระเบียบวินัยและทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ในขณะที่เดียวกันก็มีใช้มุ่งแต่ทำตามคำสั่งโดยไม่ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง เห็นได้จากอีกตัวอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ผู้บังคับการ: “อะไรคุณช่างเลวเสียเหลือเกิน, ยิ่งเข้าทั้งวันไม่ได้แต่มีเลยสักแต้มเดียว, ผิดหมด.”

นายร้อย: “ครับผมยังไม่ถูก ยิ่งผิด, ไม่ทราบว่าจะมองเปนอย่างไร?”

ผู้บังคับการ: “ถ้าอย่างนั้นคุณควรเอาปืนยิงสมองคุณเสียดีกว่า.”

นายร้อย: “ครับ” (วินยหายหัดด์แล้ว ก็เดินเข้าห้อง) ปัง! ปัง!! ปัง!!! ท่านผู้บังคับการได้ยินเสียงปืนดังต๊ตๆ กัน3 นัดก็ตกใจ, จึงวิ่งเข้าไปที่ห้องนายร้อยผู้นั้น.

นายร้อย (วินยหายหัดด์): “ผมเสียใจครับ, ผมพยายามยิงสองผมถึง 3 นัดตามคำสั่งของใต้เท้า, แต่ผมก็ยังไม่ถูกสมองเหมือนยิงเป้าอยู่นั่นเอง.”

ผู้บังคับการ: “คุณอย่าทำบ๊อย่างนี้อีกไม่ตี”

Dusit Smit. (1919). September – October, 42(4) : 76.

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นชุดความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครทหารที่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาโดยไม่มีความคิดเป็นของตนเอง ในวาทกรรมเรื่องตลกเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-เกล้าเจ้าอยู่หัวอาจทรงต้องการเตือนสติว่าคนเราควรมีวิจารณญาณ แต่หากคนไทยในชาติไม่รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณก็เป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจที่ประเทศชาติมีผู้ที่ทำตามคำสั่งโดยไม่คิดไตร่ตรอง และการฟังแต่คำสั่งโดยไม่ไตร่ตรองก็อาจทำให้ไม่รู้เท่าทันกระแสสังคมอีกด้วย

ในชุดความคิดชุดนี้พระองค์อาจทรงต้องการชี้ให้เห็นข้าราชการหรือประชาชนที่อ่านหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ตระหนักคิดถึงหน้าที่พลเมืองรู้จักยอมรับกฎระเบียบในสังคมมิใช่มุ่งเรียกร้องแต่ความเท่าเทียมโดยไม่คิดถึงบรรทัดฐานใดๆ อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่รู้จักยังคิดมีวิจารณญาณมิใช่ฟังแต่คำของผู้มีอำนาจแล้วปฏิบัติตามหรือเชื่อทันที โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงชุดความคิดเหล่านี้ผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อเป็นการชี้แนะว่าหากคนในชาติมีพฤติกรรมดังกล่าวคนเหล่านั้นก็มีฐานะเป็นเพียงตัวตลกในสังคมเท่านั้น

1.7 ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตปรากฏชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ที่มีลักษณะเป็นการต่อต้านระบอบการปกครองคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นระบอบการปกครองอย่างหนึ่งที่เป็นขั้วตรงข้ามกับระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าในขณะที่เวลาดังกล่าวประเทศไทยยังคงปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทดลองใช้ปกครองในเมืองดุสิตธานี เห็นได้ดังตัวอย่างข้อความเรื่องตลกแบบถาม - ตอบ ดังนี้

เอ๊ะ!

- ถาม เมื่อไหร่คนไทยเราจะรู้สึกตัวว่าคนไทยอยู่แล้วบัดนี้?
- ตอบ สำหรับบางคน น่าจะรู้ต่อเมื่อเป็นข้าเขา.
- ถ. ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยบางคนรู้สึกความเจริญแห่งเมืองไทย?
- ต. ต้องให้ชาวต่างประเทศเขาบอก.
- ถ. คนไทยบางคนทำไมจึงชอบตำราชาติของตน?
- ต. เพราะอยากเหมือน “ผาหรั่ง” นั่นสิ!
- ถ. เมื่อไรคนบางคนจะพอใจ?
- ต. เมื่อตาย
- ถ. ใครเป็นคนเก่งที่สุด, ฉลาดที่สุด, ดีที่สุด, สรวายที่สุดในโลก?
- ต. แกน่ะสิ!
- ถ. ถ้าเกิดต้นกล้วยปะพฤษ์ขึ้นสี่มุมเมืองจะอย่างไรกัน?
- ต. ตอบสำหรับข้าพเจ้าผู้เดียว-ตัด

- ถ. ทำไมจึงจะตัดเสีย?
- ต. เพราะไม่ต้องการบำรุงความโลภและความเกียจคร้าน
- ถ. ถ้าศาสนาพระศรีอารยมาถึงจะดีไหม?
- ต. ไม่มี.
- ถ. เพราะเหตุใด?
- ต. กลัวจะเกิดมีเลินและตรोटสก็ขึ้นเป็นอัครสาวก!
- ถ. ถ้าจะให้คนเราเสมอหน้ากันหมดจะเป็นอย่างไร?
- ต. คนขยันเสียเปรียบ.
- ถ. ถ้าได้แก้วสารพัดนึกสักดวงหนึ่งจะควรทำอย่างไร?
- ต. โยนทะเล.
- ถ. เพราะเหตุใด?
- ต. เพราะกลัวคนสัประตนจะขโมยไปใช้นึกอะไรๆ ให้เดือดร้อนแก่ผู้อื่น.
- ถ. ถ้าฝนตกต้องตามฤดูกาลเสมอจะเป็นอย่างไร?
- ต. หนังสือพิมพ์ล้ม, เพราะหาเรื่องบ่นแทนชาวบ้านไม่ได้.
- ถ. หนังสือพิมพ์มีประโยชน์อย่างไร?
- ต. ใช้แทนบัตรสนเท่ห์ตำคนเล่นสนุกดี.
- ถ. ใครบางคนไม่ชอบให้ผู้หญิงไทยไว้ผมยาว?
- ต. ผู้ชายที่มีเมียน้อยหลายๆ คน.
- ถ. เมื่อไรคนไทยเราจะควรนุ่งกางเกงแทนนุ่งผ้า?
- ต. เมื่อรู้จักใช้เกือกถุงตีนแล้วทุกคน
- ถ. คนบางคนทำไมจึงกลัวตายนัก?
- ต. เพราะรู้ว่าเมื่อมีชีวิตอยู่ไม่ได้ทำความดีไว้พอที่จะพาตนไปสวรรค์ได้.
- ถ. เมื่อไรคนเราจึงจะถึงภูมิอารยะธรรมสูงจริง?
- ต. เมื่อเห็นแจ้งในอริยะสัจจทั้งสี่.

Dusit Smit. (1919). September – October, 45(4) : 113-114.

จากข้อความข้างต้น ในข้อความที่เป็นตัวหนาในส่วนแรกกล่าวถึงชุดความคิดที่ต่อต้านการปกครองแบบคอมมิวนิสต์เห็นได้จากไม่ต้องการให้เกิดผู้นำลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้นอีก และในขณะเดียวกันก็มิได้เห็นด้วยกับนโยบายหลักของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ว่าทุกคนต้องทำงานและได้ผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน เพราะทรงเห็นว่าไม่เป็นการยุติธรรมแก่ผู้ทำงานมากแต่ได้ผลตอบแทนเท่ากันทุกคน แนวคิดในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นแนวคิดหลักในการปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์

หากพิจารณาจากบริบทสังคมในยุคสมัยดังกล่าวจะเห็นว่ามีการเกิดขึ้นของชั่วอำนาจในการปกครอง 2 ระบบ ได้แก่ คอมมิวนิสต์กับประชาธิปไตย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเคยศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษและทรงเห็นชอบกับการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจนถึงทรงจำลองเมืองดุสิตธานีขึ้นเพื่อทดลองการปกครองด้วยระบอบนี้ แต่หากพิจารณาข้อความในตัวตนส่วนที่สองที่กล่าวถึงการแต่งกายของคนไทยที่จะนุ่งกางเกงแทนการนุ่งผ้า อาจเป็นการผลิตชุดความคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมเปลี่ยนแปลงการปกครอง ยังควรต้องปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปก่อน เพราะประชาชนชาวไทยยังไม่มีความรู้ความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มากพอ ซึ่งเปรียบเสมือนคนที่อยากนุ่งกางเกงแทนผ้า แต่ยังไม่รู้ว่าการสวมกางเกงต้องสวมถุงเท้าและใส่รองเท้าด้วย

1.8 ชุดความคิดเกี่ยวกับผู้อ้างตนว่าร่ำรวย

ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต มีการนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับผู้อ้างตนว่าร่ำรวย โดยแสดงให้เห็นผ่านการอธิบายลักษณะพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องตลก โดยแสดงให้เห็นว่าผู้อ้างตนว่าร่ำรวยใช้ของดีราคาแพง ทำตัวโก้หรูหรา แต่แท้จริงแล้วอาจเป็นผู้ที่มีได้มีอันจะกินอย่างแท้จริง แต่เป็นการอ้างตัวตามกระแสตะวันตกตามบริบทยุคสมัยดังกล่าว เห็นได้จากตัวอย่างเรื่องตลกต่อไปนี้

วันหนึ่งท่านขุนนางผู้ 1 ได้รับเชิญไปดินเนอร์ที่บ้านแห่ง 1 ณ ถนนสระปทุม. พระเอนคินนั้นมิงานอยู่จนดึก, กว่าจะได้กลับเกือบ 3 ก.ท., รถที่เช่ามาก็สูญไปไหนไม่ทราบ, รถลากก็หาไม่ได้, ถึงได้เจ๊กก็ไม่ยอมไปถึงบ้านท่านผู้นั้น ซึ่งอยู่ถึงสามเสน; จึงตกลงпенอันต้องเดิน. เดินไปได้ไกลเข้าออกรู้สึกเหนื่อยหน่อยๆ ก็พอมิรถยนต์คัน 1 ขับมา, พอใกล้ท่านขุนนางผู้นั้นรถก็หยุดและคนขับรถร้องถามมาว่า: “คุณหลวงยังงั้นเดินอยู่จนดึกตื่นปานนี้?”

คุณหลวงตอบว่า: “ไม่เดินทำไมจะถึงบ้านเล่า?”

คนขับรถ: “ก็รถรัถอะไรไม่มีหรือขอรับ?”

คุณหลวง: “ผมไม่ใช่เศรษฐีเหมือนคุณจะได้หารถยนต์ขี่เล่นได้. คนอย่างผมนะ ถ้าไม่ได้พอรถเช่าเป็นธรรมดา มันก็ตกลงอีรายมอเตอร์ชาเท่านั้นเอง. นี้กว่าจะถึงบ้านมันก็หลายสิบล้านอยู่.”

คนขับรถ: “ยังงั้นคุณหลวงมิเดินเสียเมื่อยขาแล้วหรือขอรับ?”

คุณหลวงนึกในใจว่าเขาคงจะชวนขึ้นรถยนต์เบนแน่, จึงเมียงเข้าไปใกล้แล้วพูดว่า: “ก็เบนอยู่, ถ้าได้เปลี่ยนอิริยาบถก็ไม่เสียใจ.”

คนขับรถ: “ก็ถ้าอย่างนั้นลองวิ่งดูมั่งสิครับ เพื่อแข่งขาจะยึดมั่ง.” ว่าเท่านั้นแล้วก็ขับรถยนต์ต่อไป. ส่วนคุณหลวงจะพูดต่อไปว่าอะไรเราเห็นว่าไม่จำเป็นจะนำมาลงในที่นี้.

จากเรื่องตลกข้างต้น แสดงให้เห็นสภาพของขุนนางในบริบทดังกล่าวที่อยู่ในสังคมที่หุรหุราแต่ไม่มีรถเป็นของตนเอง และในขณะเดียวกันผู้ที่มีรถยนต์ขับก็จะถูกเรียกว่าเศรษฐี แสดงให้เห็นว่ารถยนต์เป็นสิ่งที่หายากและมีราคาแพงในสมัยดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นชุดความคิดว่าผู้ที่มีอันจะกินต้องมีศักยภาพบริโภคสินค้าที่มีราคาแพง นอกจากนี้การกล่าวอวดตนหรือการบริโภคสินค้าราคาแพงแล้ว ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิต สมิตยังแสดงให้เห็นพฤติกรรมการวางตนในสังคมของตัวละครว่าจะต้องมีลักษณะท่าทางที่โก้หรู เห็นได้จากเรื่องตลกตัวไปนี้

ที่สโมสรวันนั้นคนแน่นมากและขณะที่นายเป็อกกำลังจะวางท่าโก้โก้ด้วยประการต่างๆ, ก๊เพเอินมี บุษไปรษณีย์นำจดหมายมาส่งให้เขา 1 ฉบับ. แต่ก่อนที่จะได้เปิดอ่านต้องทำให้นายเป็อกต้องเบื่อกอยู่นาน, เพราะจดหมายนั้นปรากฏว่าหนักเกินราคาที่เขาได้โดยสวัสดิภาพ, นายเป็อกหรือก็เสียบิลเสียจนเสียปลิว บุษไปรษณีย์หรือก็จะเอาอัฐ 62 สตางค์, เล่นเอานายเป็อกหน้าส่าย.

“เออ, จอนๆ ยืมเงินกันบาทก่อนละอะ.” นายเป็อกออกกับนายจอนเพื่อนสมาชิกชี้เหนียวผู้หนึ่ง.

จอน: “เสียใจ! กันไม่มีเงินสตางค์เดียวเพื่อน.” ขณะนั้นนายห้ามหัวเราะด้วยสีหน้าทงงและพูดว่า:

“อ้าว! คนมีสิไม่ยืม.”

นายเป็อกจึงยิ้มออกและพูดว่า:

“อ้อ, ห้าม, เพื่อนรัก, ยืมกันบาทสิ.”

ห้าม: “เสียใจ! ฉันก็ไม่ใช่คนมีเหมือนกัน”

Dusit Smit. (1919). September – October, 43(4) : 85.

จากเรื่องตลกข้างต้นแสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครว่าวางตัวโก้หรูหรืออยู่ในวงสังคม แต่แท้จริงไม่มีเงินแม้จะจ่ายเพียงแค่ค่าไปรษณีย์ และในขณะเดียวกันเพื่อนที่อยู่ในวงสังคมเดียวกันก็ไม่มีเงินให้หยิบยืมได้

จากพฤติกรรมตัวละครในเรื่องตลกที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นการผลิตชุดความคิดเกี่ยวกับความร่ำรวย คนที่วางตัวอยู่ในวงสังคมชั้นสูงแท้จริงอาจไม่มีทรัพย์สินดังที่สร้างภาพมายาคติของตนขึ้นมาในวงสังคม การผลิตชุดความคิดนี้เป็นการสื่อให้เห็นความเป็นตัวตลกของผู้ที่ทำตนโก้หรูหรารตามกระแสนิยมทางตะวันตก ซึ่งการผลิตชุดความคิดนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเจตนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าผู้ที่อ้างตนว่าร่ำรวยหรือมีอันจะกินเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นพลเมืองที่ดีที่สังคมต้องการก็ไม่ได้ เนื่องจากบริบทของประเทศไทยในสมัยดังกล่าวกำลังก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจจากภัยสงครามอันส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก คนไทยควรจะร่วมมือกันประหยัดอดออมมิใช่ทำตัวโก้หรูหรารออกงานสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในประเทศ

1.9 ชุดความคิดเกี่ยวกับผู้มีการศึกษา

ในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต ปรากฏชุดความคิดเกี่ยวกับผู้มีการศึกษาที่มองว่าตนมีความสามารถมากกว่าผู้อื่น ซึ่งผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศสมัยนั้นมักจะเป็นผู้ที่อยู่ในตระกูลสูง อาจเป็นเชื้อพระวงศ์หรือผู้มีอันจะกิน แต่พฤติกรรมที่แสดงผ่านเรื่องตลก แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ผู้มีการศึกษากระทำแล้วเกิดความตลกขบขัน เห็นได้จากเรื่องตลกต่อไปนี้

ยังมีท่านเย็นตลแมนผู้ 1 กลับมาจากเมืองนอกใหม่ๆ เทียวทานทำ ไม่ใคร่จะได้เลย, พอหาได้แล้วก็เบนที่ขึ้นชมยินดีเชิญพวกพ้องไปดินเนอร์กันที่โฮเทล. ดิมให้พรกันเสียหลายครั้ง, พอจวนกลับพะเอินอ่านหนังสือพิมพ์เห็นแจ้งความในนั้นมีคำว่า, ห้างอะไรอัน 1 ต้องการเสมียนที่พูดได้ทั้งไทยและอังกฤษ. ท่านเย็นตลแมนผู้นั้นนั่งมองแจ้งความนั้นอยู่ครู่ 1, แล้วก็ลุกออกมาเรียกรถที่ได้เข้ามาไว้, และสั่งให้ขับรถตรงไปที่ห้างซึ่งต้องการเสมียนนั้น.

เมื่อไปถึงห้างนั้นเวลาประมาณ 1 ก.ท. คนนอนกันเงียบแล้ว, พบแต่แขกยาม, ท่านเย็น-ตลแมนก็บอกแขกยามว่าต้องการขอพบนายห้างให้ได้, ฐะร้อนนัก. แขกยามไม่ยอม (เพราะเห็นท่าทางท่านเย็นตลแมนอยู่ข้างจะเฟื่องจัด), เลยเกิดเถียงกันอะอะใหญ่. สักครู่ 1 ได้ยินเสียงฝรั่งผู้หนึ่ง 1 ร้องถามลงมาจากหน้าต่างข้างบนว่า: “อะไรกัน, อะไย?”

ท่านเย็นตลแมนร้องถามขึ้นไปว่า: “นั่นนายห้างใช่ไหม?”

ฝรั่งร้องตอบลงมาว่า: “ใช่, จะต้องการอะไร?”

ท่านเย็นตลแมนจึงตอบว่า: “ฉันเห็นแจ้งความของท่านในหนังสือพิมพ์ว่าต้องการเสมียนที่พูดได้ทั้งไทยทั้งอังกฤษ, ตัวฉันเองนี่ก็พูดได้ทั้งไทยทั้งอังกฤษ, เคยไปเมืองนอก, พอจะทำการตามนายห้างต้องการได้ เพราะฉะนั้นฉันถึงรีบมาบอกให้นายห้างทราบ ว่าเดี๋ยวนี้ฉันเสียใจที่จะรับทำการของนายห้างไม่ได้, เพราะฉันมีงานทำที่อื่นเสียแล้ว. กู๊ดไนต์.”

นายห้างจะตอบว่าอะไร และจะทำอย่างไรกันต่อไป ก็ไม่ได้ความชัดเจน, ได้ความแต่ว่าท่านเย็นตลแมนผู้นั้นเสื่อเปื้อนโคลนไปแถบหนึ่ง

Dusit Smit. (1919). September – October, 40(4): 42-43.

จากพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องตลกดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความหลงตัวเองของผู้ที่จบมาจากเมืองนอก ที่คิดว่าไปเรียนเมืองนอกจะฉลาดกว่าคนอื่นทั้งหมดเสมือนว่าตนเป็นเพียงคนเดียวที่จบต่างประเทศแล้วจะมีคุณสมบัติที่นายจ้างต้องการ จากตัวอย่างผู้เขียนต้องการเสนอว่าการจบเมืองนอกไม่ได้หมายความว่าฉลาดจริง เพราะยังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่รู้จักกาลเทศะ ดังนั้นชุดความคิดของผู้ที่มีการศึกษาในเรื่องตลก อาจ

เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีการศึกษาอาจมีวิชาความรู้มากก็จริง แต่ก็กลายเป็นคนที่หลงตน ซึ่งผู้ที่ฉลาดแท้จริง จำต้องรู้จักการวางตัวให้เหมาะสมและรู้กาลเทศะ

2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม

การวิเคราะห์ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต จะพบว่าชุดความคิดกับอุดมการณ์ถูกผลิตขึ้นจากราชสำนักเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงต้องการให้ข้าราชการบริพารและประชาชนได้เรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยผ่านเมืองจำลองดุสิตธานี และนอกจากนี้ ยังทรงมีพระราชปรารภไว้ในหน้าบรรณาธิการของดุสิตสมิต (Dusit Smit. (1918). December, 1(1) : 9) ว่า “...เราชื่อ “ดุสิตสมิต” เราก็ดึงใจแต่จะให้ผู้อ่านของเรา “สมิต” (ยิ้ม) น้อยบ้างใหญ่บ้าง, หรือแห้งบ้างเย็บบ้าง ตามที่เท่านั้น.” ดังนั้นชุดความคิดกับอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต จึงเป็นการสะท้อนมุมมองที่รัฐต้องการให้เกิดขึ้นกับประชาชนภายใต้ลักษณะการนำเสนอแบบที่เล่นทีจริง โดยชนชั้นปกครองผลิตวาทกรรมเรื่องตลกที่สอดแทรกชุดความคิดและอุดมการณ์ผ่านกลวิธีทางภาษาที่มีชั้นเชิง เช่น การใช้เรื่องเล่าจากตะวันตก หรือการสร้างสรรคดีตัวละครที่ไม่มีอยู่จริง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่รัฐต้องการนำเสนอไปสู่ผู้รับสาร และในขณะเดียวกันวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตก็ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการโจมตีกลุ่มคนที่ต่อต้านภาครัฐ หรือพฤติกรรมบางประการที่ภาครัฐไม่พึงประสงค์อีกด้วย

3. วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม

วาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตนอกจากจะทำหน้าที่สร้างความขบขันให้ผู้อ่านด้วยกลวิธีทางภาษาแล้ว ในขณะเดียวกันวาทกรรมเรื่องตลกดังกล่าวยังสะท้อนอุดมการณ์ที่แฝงผ่านนัยทางสังคมไปสู่ผู้อ่าน โดยผู้อ่านอาจไม่รู้ได้เลยว่ากำลังซึมซับอุดมการณ์ของรัฐ เนื่องจากกลวิธีการใช้เรื่องตลกเป็นกลวิธีนำเสนอชุดความคิดที่ปรากฏในรอบของการเล่น ดังนั้นการใช้กรอบของการเล่นโดยสถาบันที่มีอำนาจอาจเรียกได้ว่า “เป็นกรอบการเล่นอย่างมีเป้าหมาย” ผ่านการเล่าเรื่องแบบที่เล่นทีจริงในเรื่องเล่า

การผลิตชุดความคิดทั้งหมดนี้อาจสอดคล้องกับบริบททางสังคมในยุคสมัยดังกล่าว ที่ผู้เรียกร้องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอาจทรงเห็นว่ามีเป็นการบังควรที่กลุ่มคนเหล่านั้นจะมาอวดอ้างตนว่ามีการศึกษา และจะแสดงว่าความคิดแบบตนนั้นเป็นสิ่งที่ต้องทำและแสดงออกมาด้วยการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองในขณะนั้นยังไม่ใช่จึงได้สื่อความผ่านหนังสือพิมพ์ตามที่กล่าวมาแล้ว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า เรื่องตลกที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตเป็น สามารถจำแนกเนื้อหาได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่แต่งขึ้นเองกับกลุ่มที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ เรื่องตลกทั้งสองประเภทมีองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารไม่ต่างกัน แต่ในกลุ่มที่แต่งขึ้นเองนั้นจะปรากฏเรื่องตลก 2 ลักษณะ คือ เรื่องตลกแบบมีตัวละคร และเรื่องตลกแบบถาม-ตอบ

ในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชุดความคิดกับอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต จะพบว่าชุดความคิดกับอุดมการณ์ถูกผลิตขึ้นจากราชสำนัก โดยเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงต้องการให้ข้าราชการบริพารและประชาชนได้เรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยผ่านเมืองจำลองดุสิตธานี ดังนั้นชุดความคิดกับอุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตจึงเป็นการสะท้อนมุมมองที่รัฐต้องการให้เกิดขึ้นกับประชาชน โดยชนชั้นปกครองผลิตวาทกรรมเรื่องตลกที่สอดแทรกชุดความคิดและอุดมการณ์ผ่านกลวิธีทางภาษาที่มีชั้นเชิง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่รัฐต้องการและในขณะเดียวกัน วาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตก็ยังทำหน้าที่เป็นอาวุธในการโจมตีกลุ่มคนหรือพฤติกรรมที่รัฐไม่พึงประสงค์อีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า วาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิตนอกจากจะทำหน้าที่สร้างความขบขันให้ผู้อ่านผ่านเรื่องเล่า ในขณะเดียวกันวาทกรรมเรื่องตลกดังกล่าวยังสะท้อนอุดมการณ์ที่แฝงผ่านนัยทางสังคมไปสู่ผู้อ่าน โดยผู้อ่านอาจไม่รู้ได้เลยว่ากำลังซึมซับอุดมการณ์ของรัฐ เนื่องจากกลวิธีการใช้เรื่องตลกเป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในกรอบของการเล่น ดังนั้นการใช้กรอบของการเล่นโดยสถาบันที่มีอำนาจอาจเรียกว่า “เป็นกรอบการเล่นอย่างมีเป้าหมาย” แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์กำลังครอบงำผู้อ่านอย่างแยบยล รวมทั้งมีอำนาจเหนือ และสามารถใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาวุธในการโจมตีผู้ไม่เห็นด้วยกับอำนาจรัฐได้อย่างแนบเนียน

รายการเอกสารอ้างอิง

Amratisha, K. (1990). *Thai humorous prose from the reign of King Rama V to King Rama VII*.

Master Thesis Thai Language Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)

Buntusarnee, S. (1996). *Humour in P.Intharapalit's Phon Nikon Kin-Nguan*. Master

Thesis Comparative literature Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)

Dusit Smit. (1918). December, 1. (In Thai)

- Dusit Smit.* (1918). December, 7. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 39(4), 20. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 39(4), 22. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 40(4), 42-43. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 42(4), 76. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 43(4), 85. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 44(4), 97-98. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 44(4), 102. (In Thai)
- Dusit Smit.* (1919). September – October, 45(4), 113-114. (In Thai)
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Geravipoolvorn, P. (1996). *A comparative study of humour in Charles Dickens' and Mark Twain's Novels*. Master Thesis Comparative literature Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Jaroenkiatboworn, K. (2005). *A discourse analysis of jokes in Thai*. Doctoral Dissertation, linguistics, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Kapililakan, N. (1997). *Historical analysis King Rama VI's reign: 1910-1925*. Bangkok: Odeon Store. (In Thai)
- Kmutphisai, A. (1982). *Nationalist ideology of Thai leaders*. Bangkok: Thai Studies Institute Thammasat University. (In Thai)
- Ruengruglikit, C. (1985). *Orthography and usage of human language*. Bangkok: Research Dissemination Project Chulalongkorn University. (In Thai)